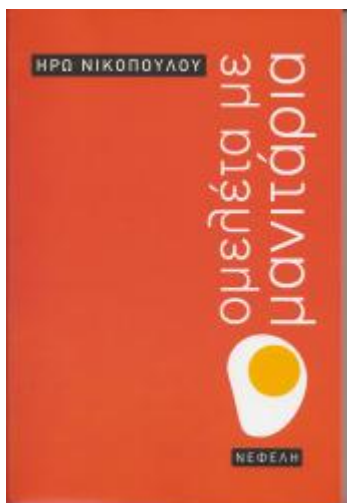

Η Ελένη Σκάλβη για την συλλογή διηγημάτων "Ομελέτα με μανιτάρια" (πολιτιστική ομάδα Φράγμα Λεχαινών, 15-12-2007)

Η Ελένη Σκάλβη παρουσιάζει τη συλλογή διηγημάτων *Ομελέτα με μανιτάρια* (Νεφέλη, 2007) στην πολιτιστική ομάδα Φράγμα των Λεχαινών (2007-12-15).

Η Ηρώ Νικοπούλου, έχει μακροχρόνια και επιτυχή παρουσία στον εικαστικό χώρο αλλά και στα γράμματα, είναι επίσης και σκηνογράφος. Ως σκηνογράφος έχει δουλέψει στο φοιτητικό και ερασιτεχνικό θέατρο. Επίσης εργάστηκε σαν καθηγήτρια καλλιτεχνικών στην επαρχία, έχει σκηνοθετήσει σχολικές παραστάσεις και ερασιτεχνικό θέατρο ενηλίκων στις περιοχές που υπηρετεί. Έχει περάσει από τη Δάφνη Καλαβρύτων εκεί ανέβασε με τους μαθητές του Γυμνασίου του Φον Δημητράκη του Ψαθά, ενώ στο Πανεπιστήμιο του Πειραιά έκανε τα σκηνικά για το έργο του Μπρεχτ "Ο αφέντης Πουντίλα και ο υπηρέτης του Ματί".

Η *Ομελέτα με μανιτάρια* είναι η δεύτερη πεζογραφική της εμφάνιση, η πρώτη κυκλοφόρησε το 2003 από τις εκδόσεις Μεταίχμιο και έχει τίτλο *Σαν σε καθρέφτη*, (έχουν προηγηθεί και τρεις ποιητικές της συλλογές) και περιλαμβάνει πέντε ενότητες δεκαοκτώ διηγημάτων οι οποίες λειτουργούν σπονδυλωτά. Διάβασα τα διηγήματα σε μία μέρα, απνευστί, αναζητώντας στο κείμενο μια οργανική ενότητα. Δεν ξέρω από πια ταχύτητα ορμώμενη, αλλά με την ανάγνωση του πρώτου διηγήματος «Το παζάρι» αισθάνθηκα ότι η συγγραφέας είχε πρόθεση να ξετυλίξει τον μίτο που μου παρέδωσε, πάνω σε μια ενιαία σκηνή, σε ένα κοινό καμβά, ότι δεν μπορεί, οι ήρωες του Παζαριού θα έχουν και συνέχεια, μεταλλαγμένοι ίσως μέσα στους μύθους της, συμπληρωμένοι και με άλλους γκεστ, που πάντα παίζουν ρόλους στη σχέση μάνας και κόρης. Η πυκνότητα της γραφής και η πολυσημία των μηνυμάτων που υπαινίσσεται, νομίζω ότι μου δημιούργησε αυτή την αίσθηση, κι όχι κάποιο αφηγηματικό κενό, κάτι που άφηνε μετέωρο η πρώτη της ιστορία. Ένα κορίτσι με τη μητέρα στην αγορά, σε κάποιο παλαιοπωλείο. Η μητέρα παροτρύνει το κορίτσι να κλέψει ένα αιγυπτιακό μπρούτζινο κύπελλο... Το κύπελλο μπαίνει στη τσέπη του μπουφάν, κρύβεται... Ως λάφυρο ενοχής και παραβίασης για το συμβολισμό του ακολουθεί στο κορίτσι στο διηγεκές. Το κορίτσι δεν έχει που να κρυφτεί πια από τότε...

Στη δεύτερη ιστορία με τίτλο το «Κομμωτήριο» πάλι ένα κορίτσι με τη μητέρα. Η Παυλίνα, μια έφηβη πάλι, οδηγείται κάθε καλοκαίρι στην κουρά, όχι στην πυρά, ως αμνός επί σφαγή από την μητέρα της. Η πυκνή χαίτη-κοτσίδα της θυσιαζόταν σαν μικρή Ιφιγένεια κάθε καλοκαίρι, από το κοφτερό ψαλίδι του κομμωτή, ως αποτέλεσμα του ψυχαναγκασμού της μητέρας, χωρίς γιατί. Η συγγραφέας

χωρίς να το αναφέρει, δημιουργεί στον αναγνώστη συνειρμούς σχετικούς με το σύνδρομο του Σαμψών... Η περήφανη χαίτη που ακρωτηριάζεται, οδηγεί στην απώλεια δύναμης από την Παυλίνα. Και η Παυλίνα, κάποια φορά επαναστατεί. Οδηγείται μόνη της στην κουρά, το ψαλίδι μπαίνει βαθύτερα, το κούρεμα γίνεται αλά γκαρσόν, και ταυτόχρονα ο δήμιος, σφραγίζει την «επανάσταση» με ένα μωβ σημαδάκι στο λαιμό της επαναστατημένης.

Στην τρίτη ιστορία του πρώτου κεφαλαίου, έχουμε το παιχνίδι ενός μικρού κοριτσιού με τις κούκλες. Παιχνίδι βάρβαρο και επιθετικό. Σκοτώνει, διαμελίζει τις κούκλες της, τις πιο αγαπημένες, κι ύστερα ξεσπάει σε λυγμούς. Χρόνια μετά συναντάμε τη δράστη στο κρεβάτι ενός νοσοκομείου πάλι με λυγμούς, μετά την τρίτη της αποβολή...

Τα ερωτήματα που θέτει η αφήγηση κραυγαλέα. Οι ιστορίες για τις καταπιεσμένες έφηβες, κατά τη δική μου οπτική έχουν τη λύση τους στο τελευταίο αφήγημα της 5^{ης} ενότητας «Ιφιγένεια εν Ύπνοις». Μια Ιφιγένεια που αποφασίζει αντί να θυσιαστεί να σκοτώσει τον πατέρα. Να ανατρέψει το μύθο και να δώσει τη λύση στο πλαίσιο της ψυχαναλυτικής θεωρίας που λέει «αν δεν σκοτώσεις τον πατέρα και τη μητέρα δεν ενηλικιώνεσαι, δεν μεγαλώνεις... δεν ελευθερώνεσαι».

Έκανα μια αποσπασματική αναφορά σε 4 από τα 18 διηγήματα της συλλογής, γιατί τα θεωρώ προ-ϊδεαστικά των περιεχομένων, της γραφής και των στοχεύσεων της συγγραφέως. Εκεί άλλωστε βρίσκεται και η ουσία της μετεξέλιξης και της ωρίμανσής μας. Στην εφηβεία, τη σχέση με τη μητέρα και τον πατέρα, στα πρώτα ερωτικά σκιρτήματα ή βιώματα.

Είναι γεγονός ότι οι δύο βασικές θεωρίες που επηρέασαν καθοριστικά την ερμηνεία της λογοτεχνίας ήταν ο μαρξισμός κι η ψυχανάλυση. Ο μαρξισμός για πασίγνωστους λόγους έχει πια υποχωρήσει, η ψυχανάλυση όμως εξακολουθεί να παραμένει για την προσέγγιση της λογοτεχνίας ένα από τα πιο βασικά ερμηνευτικά όργανα. Και το βιβλίο της Νικοπούλου είναι ένα μοναδικό κείμενο για μια τέτοια ερμηνεία. Διότι έχει ενθέσει στις ιστορίες της όλη σχεδόν τη φροϋδική θεματολογία: όνειρα, ναρκισσισμός, ερωτισμός, τη σκοτεινή πλευρά της ψυχής, τη μοναξιά, τη σεξουαλικότητα, το θάνατο, που γίνονται κοινός τόπος στα 18 διηγήματα της *Ομελέτας με Μανιτάρια*, κοινοί τόποι και στη σύγχρονη λογοτεχνία, που απευθύνεται και σε ένα σχετικά υποψιασμένο κοινό. Για να μη μείνω όμως μόνο στο εργαλείο της ψυχανάλυσης, που θα μπορούσε να στενέψει και τη λογική προσέγγισης του βιβλίου πρέπει να συμπληρώσω. Η Νικοπούλου συλλαμβάνει στην *Ομελέτα* της ένα εντελώς δικό της σχήμα κατανόησης της ανθρώπινης κατάστασης, σύγχρονης και αδιέξοδης, που πάει πολύ πιο πέρα από το ψυχαναλυτικό και που είναι εξίσου έγκυρο με αυτό.

Στον κεντρικό ιστό της δημιουργίας του κόσμου που ενθέτει στο βιβλίο, είναι το πέρασμα από την αθωότητα και την ανεμελιά στην ενοχή και την ευθύνη. Ένα πέρασμα με αντιθέσεις ανάμεσα στο όνειρο και την εγρήγορση, στη διάρκεια του οποίου τίποτε δεν είναι σταθερό και παγιωμένο. Ακόμα και το εγώ χάνει τον συμπαγή χαρακτήρα του και γίνεται κάτι ρευστό και συγκεχυμένο. Και για να γίνω πιο συγκεκριμένη αναφέρω:

Οι επιφανειακά ιδανικές ερωτικές σχέσεις ζευγαριών, πίσω από την κουρτίνα που σηκώνει η συγγραφέας, αποδεικνύονται ανάπηρες. Παρ' όλα αυτά εν τη αναπηρία ισορροπούν, όταν οι πρωταγωνιστές τους, δεν τολμήσουν να παραδεχθούν την αποτυχία. Οι πιο ακραίες φαντασιώσεις των ηρώων της έχουν τόπο στις καθημερινές συμβατικότητες που δομούν μια εικονική ευτυχία. Οι ήρωες της Νικοπούλου όμως, είναι υποψιασμένοι. Ξέρουν ότι αυτό που ζουν δεν είναι αληθινό, έτσι επιτρέπουν στη φαντασίωση το συμπλήρωμα. Κι εκεί είναι ίσως και η αρχή του ιδεολογήματος της συγγραφέως. Πρέπει να βαθαίνουμε το τραύμα για να βρούμε την ουσία. Σε αυτή την πορεία όλα επιτρέπονται εν τέλει, αφού συνείδησή μας είναι ότι οι γεύσεις που μας προσφέρονται δεν είναι αυτές που δικαιούμαστε να δοκιμάσουμε. Εξαιρετικά τα μέσα που χρησιμοποιεί ως υλικό για να δέσει τα σενάρια των φαντασιώσεων. Ένας καθρέφτης, πολλοί οι καθρέπτες του βιβλίου, μέσα του οι ήρωες αδιεξόδων βλέπουν τον άλλο εαυτό, το συμπλήρωμα της αγαπημένης την ώρα που συναντιούνται ερωτικά. Το σώμα της αγαπημένης ρευστοποιείται, γίνεται εύπλαστο, το κάνεις όπως θέλεις. Είναι το ζήτημα της εξουσίας ίσως, που όμως εδώ σαν ανάγκη από τον αρσενικό ήρωα, δεν ξενίζει, ακόμα

και τον φεμινιστικών προθέσεων αναγνώστη. Η ακόμα και η ανάγκη ν' αγκαλιάζω μαζί με τη γυναίκα που αγαπώ και ποθώ όσο καμιά άλλη στον κόσμο και το συμπλήρωμα της, αυτό που θα μου έδινε το εκατό τοις εκατό της ευδαιμονίας.

Ευρηματικότατη η ιστορία του «Κλαμπ», σε εκατό χρόνια από τώρα, η κλωνοποίηση εφαρμόζεται πια νόμιμα, ένα εργαστήριο παράγει σωρηδόν Μαίρυλιν και τις προσφέρει σε πελάτες... Κάποια από αυτές όμως, αφυπνίζεται κάποια στιγμή... Είναι το Νο 10... Η Νο 10 εξομολογείται στον μόνιμο πια πελάτη της, ότι δεν της αρέσει να ζει άλλο στο κλαμπ. Ο πελάτης τρομάζει δεν ξαναπάει για καιρό στο κλαμπ. Όταν αποφασίζει να επιστρέψει, έχει βρει τη λύση. Να κάνει μια ειδική παραγγελιά, μια Μαίρυλιν αποκλειστικά γι' αυτόν που δεν θα ξυπνήσει ποτέ να ζητά αλλαγές ρόλου. Είναι η στιγμή που κάθε άνδρας θα αναζητά για να ισορροπήσει τη δική του εξατομικευμένη Μαίρυλιν, όπως τώρα κάθε καρκινοπαθής έχει ανάγκη εξατομικευμένης θεραπείας. Τα μεγέθη ανάλογα. Το ιδεολόγημα ίδιο για το πού μας πάνε τα πράγματα.

Έν κατακλείδι:

Πληγωμένοι άντρες, φαντάσματα που επιστρέφουν για λίγο πίσω, ηρωίδες παραμυθιών, έφηβες κόρες, μόνο κόρες, άντρες παραδομένοι στον πόθο και στην προσδοκία της ελευθερίας, ήρωες πανάρχαιων μύθων αλλά και παραμυθιών (Το κοριτσάκι με τα σπέρτα στην εποχή των πλαστικών αναπτήρων, που φτιάχνει μια μολότωφ και ανάβει φωτιά για να ζεσταθεί) παρεμβαίνουν στο παρόν, επικαιροποιώντας το δοκιμασμένο από το χρόνο μύθο τους.

Στα δεκαοχτώ διηγήματα της συλλογής σε δεύτερο πλάνο ένας μικρόκοσμος οικείος και καθημερινός. Ερωτικές σχέσεις, οικογένειες και σπίτια μεσοαστών με προσεγμένη επίπλωση, λεπτομέρειες εσωτερικών διακόσμησης δεμένες με την ιστορία, ο δρόμος μιας μεγαλούπολης, η αίθουσα του ψυχιατρείου των φυλακών, ένα μπαρ, η παραλία της θάλασσας, ένα παιδικό κοριτσιόστικο δωμάτιο, ένα εστιατόριο στην Ταϋλάνδη που σερβίρει θυμοαναληπτικά μανιτάρια, υποφωτισμένες κρεβατοκάμαρες, πολυτελή διαμερίσματα του Άστεως, ένα χαμόσπιτο φτωχογειτονιάς μεγαλούπολης, το παλαιπωλείο στο Μοναστηράκι, ένα κομμωτήριο με πολλές κομμώτριες.

Ένας ολόκληρος κόσμος, που στήνει με δεξιοτεχνία η συγγραφέας, δεν είναι τυχαίο άλλωστε, είπαμε πως είναι και ζωγράφος και σκηνογράφος.

Στα κάδρα της ο μικρόκοσμός της, πολύσημος και προσφερόμενος για πολλαπλές εξατομικευμένες αναγνώσεις, άλλοτε θυσιαστήριο, άλλοτε καθαρτήριο πάνω από όλα όμως ένας χώρος δράσης και σύγκρουσης.

Λιτή και πυκνή γλώσσα, καθόλου φλυαρία ή περιττά σχόλια, παρά το γεγονός ότι τα κείμενα έχουν και στοχασμό και εικόνα και δράση και μυστήριο και κυρίως αλήθεια και τόλμη.

Η «Τρίτη πτώση», η δοτική της ελληνικής γλώσσας, αποτελεί ένα υπόδειγμα γραφής κατά την άποψη μου. Ο ήρωας δεν αντέχει ακόμα και αυτή την υπερθετική αρμονία της ερωτικής σχέσης, αναζητά το παραπέρα. Να απατήσει την ερωμένη του με την αντανάκλαση της. Πυκνότητα, και λυρικός λόγος δομούν ένα έξοχο διήγημα.

Ολοκλήρωσα την ανάγνωση της *Ομελέτας με Μανιτάρια* με μια έξοχη γεύση. Διότι η συγγραφέας τελικά, οικοδόμησε το «όλον» με 18 διαφορετικές εικόνες, που τις συνέδεσε αριστουργηματικά. Από το καλάθι του παρόντος ανέσυρε και μας παρέδωσε τις πιο χαρακτηριστικές και αρχετυπικές μορφές, που από αιώνες διαμορφώνουν πολιτισμό. Μάννα και Πατέρα και Κόρη, ή Αρσενικό και Θηλυκό,. Ο καθείς ξεχωριστά αλλά και εν συναρτήσει στην αιώνια διαπλοκή. Μέσα στο ενιαίο και αδιαίρετο αδιεξόδων του παρόντος, στα οποία έχουμε εθιστεί πια. Η *Ομελέτα με μανιτάρια*, έδεσμα επεξεργασμένο με το υλικό της ζωής, φανερό και απόκρυφο υπό την επήρεια χημείας των μαν-

ιαριών... είναι επίσης και ένας πετυχημένος τίτλος.

Ελένη Σκάλβη